

KULTURA ERRESTAURATIBOAREN ALDEKO DONOSTIAKO ADIERAZPENA:

EUSKADI, NAFARROA ETA KATALUNIA, LURRALDE ERRESTAURATIBOAK

Euskadik, Nafarroak eta Kataluniak esperientzia eta tradizioa dute Justizia Errestauratiboan, eta aitzindariak dira alor honetako nazioarteko estandarretan oinarritutako politika publikoen ezarpenean. Estandar horien artean, aipatzekoak dira Europako Kontseiluaren CM/Rec (2018) Gomendioa eta Europako Kontseiluko Justizia ministroek 2021eko abenduaren 14an sinatutako Veneziako Adierazpena.

Justizia Errestauratiboak ikuspegi berri bat dakar, ez bakarrik justizia penalean, baita kalteak eta gatazkak sortzen diren beste alor batzuetan ere. Ikuspegi demokratikoago eta sozialago bat da, protagonismoa ematen diena inplikaturako pertsoneri, baita gizarte osoari ere, agente juridikoek duten berme izaeraren kalterik gabe.

Justizia Errestauratiboa hurbilago dago pertsonen bizitzatik, eta injustizien tratamenduan aktiboki parte hartzeko gaitasuna ematen die. Biktimaren erreparazioak balio pertsonal handia du, eta, horrez gain, inpaktu positibo bat gizarte osoan. Prozedura penal arruntean ez da halakorik gertatzen eta aurrez aurre dauden aldeek tarte txikia dute erreparazio prozesu bat irekitzeko. Gatazka eta haren efektu kaltegarriak dira nagusi.

Gatazka judizializatzek elkarren aurka jartzen ditu aldeak eta, oro har, epai judizialak ez du eragin positiborik biktimaren trauman, eta ez du biktimagilearen portaera okerra bideratzen. Jakin badakigu, oro har, ez direla betetzen aldean eta gizarte osoaren igurikapenak.

Beraz, erraztu eta indartu egin behar da herritarren partaidetza justizian, erantzun errestitutiboaren bidez, borondatezkotasun, elkartasun, erreparazio, erantzukizun eta bake printzipioak artikulatuta, betiere alde batera utzi gabe biktimen eta ikertutako edo kondenatutako pertsonen giza eskubideei buruzko ikuspegi interdependentea.

Espiritu horrekin bat etorririk, hemen bildu diren hiru administrazioek adierazten dute ezen gaur egun justizia egitea, besteak beste, biktimen beharrei erantzutea dela, baita delitugilearen gizarteratze helburua betetzea ere. Euskadik, Nafarroak eta Kataluniak berretsi egin nahi dute beren konpromisoa igarotzeko ordain eta zigor kutsu gehiegizkoa duen justizia batetik gatazken kudeaketan errestitutiboagoa, humanistagoa eta demokratikagoa izango den eredu batera. Hori horrela, adostu dute:

- Lan egitea Justizia Errestauratiboaren balioen eta printzipioen alde, aldaketa kultural eta sistemiko bat sustatzeko alor judizialean eta, ondorioz, gizarte osoan.
- Politika publiko eraginkorrak bultzatzea, hiru administrazioek Justizia Errestauratiboan eta beste alor batzuetan dituzten baliabideak indartze aldera, aldaketa kultural eta sistemiko bat eraginez bizikidetza eta justizia politiken esparru zabalagoan.
- Zerbitzu egonkorrak indartzea, formakuntzan eta kalitatean oinarrituta, administrazio publikoen babesaz, finantzaketa egoki, gainbegiratze eta emaitzen etengabeko ebaluazioarekin.
- Gatazken judizializazioaren prebentzioa indartzea, praktika errestauratibo komunitarioen bidez (judizializatu gabeko gatazkek prebenitzeko eta konpontzeko tresna gisa definituak), eta gizarte kohesioa sustatuz, konfiantza, errespetu eta zaintza baldintza kolektiboak bilatuta eta gure komunitateen arteko bizikidetza baketsua indartuta.

Horrela, uste dugu Justizia Errestauratiboak mesede egiten diola modu erabakigarri batean gizarte kohesionatuago, bidezkoago eta baketsuagoen garapenari, politika publiko demokratiko ororen helburu nagusi gisa.

Eta konpromiso hau jasota gera dadin, Euskadiko, Nafarroako eta Kataluniako Justizia sailburuek adierazpen hau sinatzen dute, hiru lurralde errestauratiboen arteko aliantzaren erakusgarri gisa.

DECLARACIÓN DE DONOSTIA POR UNA CULTURA RESTAURATIVA:

PAÍS VASCO, NAVARRA Y CATALUNYA, TERRITORIOS RESTAURATIVOS

País Vasco, Cataluña y Navarra se definen como territorios que acumulan experiencia y tradición en el ámbito de la Justicia Restaurativa y que han sido pioneros en la implantación de políticas públicas respaldadas por los estándares internacionales en la materia, en especial por la Recomendación del Consejo de Europa CM/Rec (2018) y por la

Declaración de Venecia suscrita por los Ministros y Ministras de Justicia del Consejo de Europa aprobada el 14 de diciembre de 2021.

La Justicia Restaurativa supone un nuevo enfoque en la justicia penal, pero también en otros ámbitos donde se pueden producir daños o conflictos. Se trata de un enfoque más democrático y social, mediante el cual se devuelve el papel protagonista a las personas implicadas, incluyendo la sociedad en su conjunto, sin perjuicio del carácter garante de los/as operadores/as jurídicos/as.

La Justicia Restaurativa es una justicia más cercana a la vida de las personas y las capacita para participar activamente en el tratamiento del injusto. El efecto reparador en la víctima es de un alto valor personal pero además tiene un impacto positivo en el conjunto de la sociedad. Un efecto que no se da en el procedimiento penal ordinario en el que las partes enfrentadas tienen poco margen para abrir un proceso de reparación y, en cambio, predomina el conflicto y sus efectos negativos.

La judicialización del conflicto sitúa a las partes en un escenario de confrontación y, en términos generales, la sentencia judicial no tiene un efecto positivo en el trauma de la víctima ni reconduce el comportamiento errático del victimario. Sabemos que las expectativas de las partes y del conjunto de la sociedad no quedan, en general, satisfechas.

Así pues, la participación de la ciudadanía en la justicia debe facilitarse y potenciarse propiciando respuestas restaurativas que permitan articular los principios de voluntariedad, solidaridad, reparación, responsabilización y pacificación, sin perder un enfoque interdependiente en relación con los derechos humanos de las víctimas y de las personas investigadas o condenadas.

De acuerdo con este espíritu, las tres administraciones aquí presentes declaran que hacer justicia hoy pasa por prestar atención a las necesidades de las víctimas y al objetivo de la reinserción de los responsables del delito. País Vasco, Cataluña y Navarra insisten en el compromiso de transitar de una justicia excesivamente retributiva y punitiva hacia un modelo de gestión de los conflictos más restaurativo, humanista y democrático. En este sentido acuerdan:

- Trabajar para cultivar los valores y principios de la Justicia Restaurativa para generar un cambio cultural y sistémico en el ámbito judicial y, por extensión, en el conjunto de la sociedad.

- Implantar polítiques públiques efectives que potencien els mitjans de les quals les tres administracions disposen al servei de la Justícia Restaurativa en l'àmbit penal, així com en altres àmbits, generant un canvi cultural i sistèmic dins del marc més ampli de polítiques de convivència i justícia.
- Potenciar serveis estables, amb formació i qualitat, recolzats per les administracions públiques, amb finançament suficient, supervisió i avaluació contínua de resultats.
- Impulsar el foment de la prevenció de la judicialització dels conflictes a través de les pràctiques restauratives comunitàries, definides com eines de prevenció i resolució de conflictes no judicialitzats, així com per la promoció de la cohesió social, buscant generar condicions col·lectives de confiança, respecte i cura, i potenciant una convivència pacífica de les nostres comunitats.

De esta forma entendemos que la Justicia Restaurativa contribuirá de una forma decisiva al desarrollo de sociedades más cohesionadas, justas y pacíficas, como objetivo último de toda política pública democrática.

Y para dejar constancia de este compromiso, las consejeras de Justicia del País Vasco, Navarra y Catalunya firmamos la presente declaración para sellar la alianza entre territorios restaurativos.

DECLARACIÓ DE DONOSTIA PER UNA CULTURA RESTAURATIVA:

PAÍS BASC, NAVARRA I CATALUNYA, TERRITORIS RESTAURATIUS

El País Basc, Catalunya i Navarra es defineixen com a territoris que acumulen experiència i tradició en l'àmbit de la justícia restaurativa i que han estat pioners en la implantació de polítiques públiques avalades pels estàndards internacionals en aquesta matèria, especialment per la Recomanació del Consell d'Europa CM/Rec (2018) i per la Declaració de Venècia subscripta pels ministres i els ministres de Justícia del Consell d'Europa, aprovada el 14 de desembre de 2021.

La justícia restaurativa suposa un nou enfocament en la justícia penal, però també en altres àmbits on es poden produir danys o conflictes. Es tracta d'un enfocament més democràtic i social mitjançant el qual es torna el paper protagonista a les persones implicades –que inclou la societat en conjunt–, sens perjudici del caràcter garant dels operadors jurídics.

La justícia restaurativa és una justícia més propera a la vida de les persones i les capacita per participar activament en el tractament de l'injust. L'efecte reparador en la víctima té un alt valor personal, però, a més, té un impacte positiu en el conjunt de la societat. Un efecte que no es dona en el procediment penal ordinari, on les parts enfrontades tenen poc marge per obrir un procés de reparació i, en canvi, predomina el conflicte i els efectes negatius que en deriven.

La judicialització del conflicte situa les parts en un escenari de confrontació i, en termes generals, la sentència judicial no té un efecte positiu en el trauma de la víctima ni reconduïx el comportament erràtic del victimari. Sabem que les expectatives de les parts i del conjunt de la societat no queden, en general, satisfetes.

Així, doncs, la participació de la ciutadania en la justícia s'ha de facilitar i potenciar propiciant respostes restauratives que permetin articular els principis de voluntarietat, solidaritat, reparació, responsabilització i pacificació, sense perdre un enfocament interdependent en relació amb els drets humans de les víctimes i de les persones investigades o condemnades.

D'acord amb aquest esperit, les tres administracions que avui som aquí declarem que fer justícia avui passa per fer atenció a les necessitats de les víctimes i a l'objectiu de la reinserció dels responsables del delictes. El País Basc, Catalunya i Navarra insistim en el compromís de transitar d'una justícia excessivament retributiva i punitiva cap a un model de gestió dels conflictes més restauratiu, humanista i democràtic. En aquest sentit acordem:

- Treballar per cultivar els valors i els principis de la justícia restaurativa per generar un canvi cultural i sistèmic en l'àmbit judicial i, per extensió, en el conjunt de la societat.
- Implantar polítiques públiques efectives que potenciïn els mitjans de què les tres administracions disposem al servei de la justícia restaurativa en l'àmbit penal, així com en altres àmbits, i generar un canvi cultural i sistèmic dins del marc més ampli de polítiques de convivència i justícia .

- Potenciar serveis estables, amb formació i qualitat, amb el suport de les administracions públiques, amb el finançament suficient, i amb la supervisió i l'avaluació continuada dels resultats.

- Impulsar el foment de la prevenció de la judicialització dels conflictes a través de les pràctiques restauratives comunitàries, definides com a eines de prevenció i resolució de conflictes no judicialitzats, així com per a la promoció de la cohesió social, buscant generar condicions col·lectives de confiança, respecte i cura, i potenciant una convivència pacífica de les nostres comunitats.

D'aquesta manera, entenem que la justícia restaurativa contribuirà de manera decisiva al desenvolupament de societats més cohesionades, justes i pacífiques, com a objectiu últim de qualsevol política pública democràtica.

I, per deixar constància d'aquest compromís, les conselleres de Justícia del País Basc, Navarra i Catalunya signem aquesta Declaració per segellar l'aliança entre territoris restauratius.

DONOSTIA DECLARATION FOR A RESTORATIVE CULTURE:

BASQUE COUNTRY, NAVARRA AND CATALONIA, RESTORATIVE TERRITORIES

The Basque Country, Catalonia and Navarra are defined as territories that accumulate experience and tradition in the field of Restorative Justice and that have been pioneers in the implementation of public policies supported by international standards in the field, especially by the Recommendation of the Council of Europe CM/Rec (2018) and by the Venice Declaration subscribed by the Ministers of Justice of the Council of Europe approved on December 14, 2021.

Restorative justice involves a new approach in criminal justice, but also in other areas where harm or conflict may occur. It is a more democratic and social approach, through which the protagonist role is returned to the people involved, including society as a whole, without prejudice to the guarantor character of the legal professionals.

Restorative justice is justice that is closer to people's lives and enables them to actively participate in the response to the injustice produced. The restorative effect on the victim is of high personal value but it also has a positive impact on society. An effect that does

not occur in ordinary criminal proceedings in which the opposing parties have little room to open a reparation process and, therefore, the conflict and its negative effects might continue.

The judicialization of the conflict places the parties in a confrontational scenario and, many times, the judicial sentence by itself does not have a positive effect on the victim's trauma nor does it redirect the erratic behavior of the perpetrator. We know that the expectations of the parties and of society as a whole are not, in general, satisfied.

Thus, the participation of citizens in justice must be facilitated and enhanced by promoting restorative responses that make it possible to articulate the principles of voluntariness, solidarity, reparation, accountability and pacification, without losing an interdependent approach in relation to the human rights of the victims and of the persons investigated or convicted.

In this spirit, the three administrations present here declare that doing justice today means paying attention to the needs of the victims and to the objective of reintegration of those responsible for the crime. The Basque Country, Catalonia and Navarre insist on the commitment to move from an excessively retributive and punitive justice towards a more restorative, humanistic and democratic model of conflict management. In this sense, they agree to:

- Work to cultivate the values and principles of Restorative Justice to generate a cultural and systemic change in the judicial sphere and, by extension, in society as a whole.
- To implement effective public policies that enhance the means available to the three administrations at the service of Restorative Justice in the criminal field, as well as in other areas, generating a cultural and systemic change within the broader framework of coexistence and justice policies.
- To promote stable services, with training and quality, supported by public administrations, with sufficient funding, supervision and continuous evaluation of results.
- To promote the prevention of the judicialization of conflicts through community restorative practices, defined as tools for the prevention and resolution of non-judicialized conflicts, as well as the promotion of social cohesion, seeking to generate collective conditions of trust, respect and care, and promoting peaceful coexistence in our communities.

In this way we understand that Restorative Justice will contribute in a decisive way to the development of more cohesive, just and peaceful societies, as the ultimate goal of any democratic public policy.

And in order to underline this commitment, the councilors of Justice of the Basque Country, Navarra and Catalonia sign this declaration to seal the alliance between restorative territories.

Donostia, 2023ko azaroaren 21/ San Sebastián, 21 de noviembre de 2023/ Sant Sebastià, 21 de novembre de 2023/Donostia, November 21, 2023

Nerea Melgosa Vega

Amparo López Antelo

Gemma Ubasart i González

*Consejera de Igualdad,
Justicia y Políticas
Sociales/Berdintasun,
Justizia eta Gizarte
Politiketako
sailburua/Equality, Justice
and Social Policies Minister
of the Basque Country*

*Consejera de Interior,
Función Pública y Justicia/
Barneko, Funtzio Publikoko
eta Justiziako
kontseilaria/Interior, Public
Office and Justice Minister of
Navarre*

*Consellera de Justícia, Drets i
Memòria/Consejera de
Justicia, Derechos y
Memoria/Justice, Rights and
Memory Minister of Catalonia*